

ISSN 0453-8048

Міністерство освіти та науки України

ВІСНИК

**Харківського національного університету
ім. В.Н. Каразіна**

**ПРОБЛЕМИ СТІЙКОГО
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

№ 730

Харків 2006

Вісник містить наукові положення, що в основному розкривають характер і напрямки соціально-економічного розвитку, питання структурних перетворень в економіці країни, розвитку інтеграційних зв'язків економіки України, удосконалення фінансово-банківської системи, інноваційної та інвестиційної діяльності, подальшого удосконалення організаційних форм і механізму управління підприємствами в сучасних умовах. Актуальними є питання підвищення конкурентоспроможності підприємств, економічної безпеки підприємств, економічного і соціального розвитку регіонів, підвищення ефективності виробництва та мотивації до праці, прискорення структурної перебудови і розвитку економіки України.

Видання розраховано на спеціалістів, наукових і практичних працівників, викладачів, аспірантів та студентів економічних спеціальностей.

Об'єднана редколегія Вісників економічного факультету ХНУ

Галуза С.Г.	док, екон. наук, проф. -	головний редактор,
Булаєнко Л.І.	канд. екон. наук, проф. -	заступник головного редактора,
Воробйов Є.М.	док. екон. наук, проф.,	
Бабич В.П.	док. екон. наук, проф.,	
Глушенко В.В.	док. екон. наук, проф.,	
Гриценко А.А.	док. екон. наук, проф.,	
Голіков А.П.	док. геогр. наук, проф.,	
Задорожний Г.В.	док. екон. наук, проф.,	
Іващенко П.О.	канд. екон. наук, доц. -	відповідальний секретар,
Кім М.М.	док. екон. наук, проф.,	
Семеняк І.В.	док. екон. наук, проф.,	
Соболев В.М.	док. екон. наук, проф.,	
Тютюнникова С.В.	док. екон. наук, проф.,	
Чернецький Ю.О.	док. соц. наук, проф.	

Редакційна колегія збірника:

Відповідальні редактори: канд. екон. наук, проф. Александров В.В, д-р екон. наук, проф. Бабич В.П.

Відповідальний секретар: канд. екон. наук Третяк В.П.

Члени редколегії: д-р екон. наук Ареф'єва О.В, д-р екон. наук, проф. Бабич Д.В., д-р екон. наук, проф. Глущенко В.В., д-р географ. наук, проф. Голіков А.П., д-р екон. наук, проф. Дикань В.Л., д-р екон. наук, проф. Дорофійенко В.В., д-р екон. наук, проф. Клочко В.С., д-р істор. наук Лантух В.В., д-р екон. наук, проф. Семеняк І.В., канд. екон. наук, доц. Любченко В.Й., канд. екон. наук, доц. Чернов В.В.

Друкується за рішенням Вченої ради Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, прот. № 5 від 28 квітня 2006 р.

Адреса редакційної колегії:

61002, м. Харків, вул. Миросицька, 1, економічний факультет ХНУ імені В.Н.Каразіна, тел. (057) 707-52-29. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №4063 від 02.03.2000 р.

X_6 = Оборотність основного капіталу

Якщо $Z_{тер} > 2$, підприємству банкрутство не загрожує; якщо $1 < Z_{тер} < 2$, фінансова стійкість підприємства порушена, проте якщо своєчасно впровадити антикризові заходи, банкрутство не загрозуватиме; якщо $0 < Z_{тер} < 1$, існує загроза банкрутства при відсутності заходів щодо санації; якщо $Z_{тер} < 0$, підприємство вже майже збанкрутіло. Саме цю модель, разом з розробленою моделлю управління прибутком, можна використовувати для успішного управління кластером як сукупності малих підприємств.

В цілому, аналіз результатів використання різних методик для діагностики ефективності господарської діяльності показує, що при їх застосуванні не виключені навіть протилежні судження про рівень економічної безпеки підприємства і можливостей його розвитку. Тому, щоб уникнути помилок при прийнятті управлінських рішень, необхідно використовувати комплексний підхід, використовуючи адекватні методи проведення діагностики. Висновки необхідно робити на основі порівняння результатів, отриманих від застосування всього комплексу інструментів економічної діагностики.

Література

1. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту. - К.: Молодь, 1997. -1000с.
2. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч.посіб. – К.: ЦУЛ, 2005. – 400 с.
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч.посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
4. Швиданенко Г.О., Олексик О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 192 с.
5. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. - К.: Либідь, 1992. – 175с.

УДК 336.144.2

*Комарецька П.В., ст. викладач кафедри економіки,
аспірант Європейського університету*

*Фінансове планування як передумова розвитку фінансового потенціалу
промислових підприємств*

Постановка проблеми. Необхідність фінансового планування полягає в забезпеченні підприємства необхідними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної і фінансової діяльності. В зв'язку з цим необхідно визначити напрями ефективного вкладання капіталу, оцінити ступень його раціонального використання, виявити внутрішньогосподарські резерви збільшення прибутку за рахунок економного використання грошових коштів та встановлення раціональних фінансових відносин з бюджетом, банками та контрагентами. Основою для обґрунтування і прийняття управлінських рішень щодо формування фінансового потенціалу розвитку промислового підприємства є аналіз та оцінка існуючого рівня його потенціалу розвитку, як цілого, так і окремих складових.

Аналіз останніх досліджень. Фінансовий потенціал має особливе значення для підприємства, особливо в умовах його зростання. Вагомий внесок щодо розвитку даної проблематики зробили такі вчені – економісти: - Ареф'єва О.В., Коренков О.В., Акулов В., Рудаков М., Бандурін А.В., Чуб Б.А., Ревуцький Л.Д., Єннер Т. та ін.

Цілі статті. В статті увага приділена основним методам фінансового планування на підприємстві, а саме: економічному аналізу, нормативному, балансових розрахунків, грошових потоків, методу багатоваріантності, економіко-математичному моделюванню, оцінюється фінансова складова потенціалу підприємства за допомогою таких факторів: обсяг власних фінансових ресурсів, можливість залучення додаткових засобів, управління фінансами.

Виклад основного матеріалу. Сутність та значення фінансового планування полягає в забезпеченні підприємства необхідними фінансовими ресурсами для будь-якої діяльності.

В зв'язку з цим постає питання про доцільність визначення напрямків ефективного вкладання капіталу, оцінки ступеня його раціонального використання, виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення прибутку за рахунок економного використання грошових коштів та встановлення раціональних фінансових відносин з бюджетом, банками та контрагентами. Фінансове планування є невід'ємною складовою, яка впливає на обсяги та ефективність управління фінансовим потенціалом кожного підприємства [1].

В практиці фінансового планування застосовуються наступні методи:

Метод економічного аналізу дозволяє визначити основні закономірності, тенденції руху натуральних і вартісних показників, внутрішні резерви підприємства. На основі доступної звітно-облікової інформації оцінюється фінансове положення підприємства. Це дозволяє охарактеризувати його платіжоспроможність, ефективність, доходність діяльності та інші показники, а потім по результатам прийняти обґрунтовані рішення.

Нормативний метод полягає в тому, що на основі раніше встановлених норм і техніко-економічних нормативів розраховується потреба господарського суб'єкта в фінансових ресурсах та їх джерелах.

Балансовий метод використовується для визначення майбутньої потреби в фінансових коштах.

Метод грошових потоків носить універсальний характер при складанні фінансових планів та служить інструментом для прогнозування розмірів та термінів надходжень необхідних фінансових ресурсів.

Метод багатоваріантності розрахунків полягає в розробці альтернативних варіантів планових розрахунків, з тим, щоб обрати із них оптимальний, при цьому критерії вибору можуть бути різними. Цей метод цікавий тим, що він дає можливість проаналізувати діяльність підприємства в різноманітних економічних ситуаціях.

Методи економіко-математичного моделювання дозволяють кількісно виразити близькість зв'язку між фінансовими показниками та основними факторами, що їх визначають.

Процес фінансового планування включає в себе декілька етапів. На першому – аналізуються фінансові показники за минулий період. Для цього використовують основні фінансові документи підприємств – бухгалтерський баланс, звіти про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів. Вони мають важливе значення для фінансового планування, так як мають у собі дані для аналізу і розрахунку фінансових показників діяльності підприємства. Другий етап передбачає складання основних прогнозних документів, таких як прогноз балансу, звіт про прибутки і збитки, рух грошових коштів, котрі відносяться до перспективних фінансових планів і включаються в структуру науково-обґрунтованого бізнес-плану підприємства. На третьому етапі уточнюються і конкретизуються показники прогнозних фінансових документів методом складання текучих фінансових планів. На четвертому етапі виконується оперативне фінансове планування. Завершення процесу фінансового планування є практичне втілення планів та контроль за їх виконанням. Треба належним чином приділити увагу процесу планування фінансового плану на підприємстві, оскільки від того, наскільки він правильно організований та сформований буде залежати основа фінансового потенціалу цього підприємства [5].

Основою для обґрунтування і прийняття управлінських рішень щодо формування потенціалу розвитку промислового підприємства є аналіз та оцінка існуючого рівня його потенціалу розвитку, як цілого, так і окремих складових. Для цього використовуються дані господарського та управлінського обліку.

Початковим етапом оцінки є визначення складу показників, які за своєю суттю відображали б особливості та закономірності кожної із складових загального потенціалу. Встановлення формалізованих зв'язків між вихідними показниками, чинниками, що впливають на них, і результатами господарської діяльності перетворює їх на систему, що надає можливість використовувати єдину технологічну модель для реалізації головних функцій управління підприємством. Кожну із складових потенціалу необхідно охарактеризувати системою показників [6].

Для оцінки фінансової складової потенціалу підприємства необхідна оцінка таких показників: обсяг власних фінансових ресурсів, можливість залучення додаткових засобів, управління фінансами.

Обсяг власних фінансових ресурсів доцільно оцінювати з використанням коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт грошової платоспроможності ($K_{Г.П}$) (коефіцієнт абсолютної ліквідності) – визначається з відношення суми залишків на статтях грошових засобів (ГЗ) і короткострокових фінансових вкладень (КФВ) до суми залишків за непогашеними кредитами (СЗНК) та поточної кредиторської заборгованості (ПКЗ):

$$K_{Г.П} = \frac{ГЗ + КФВ}{СЗНК + ПКЗ} \quad (2)$$

Оптимальне значення цього коефіцієнту лежить в межах 0,2...0,35.

2. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності ($K_{Р.П}$) – визначається відношенням суми залишків на статтях коштів, тобто суми підсумків II розділу активу балансу (АБ II) та короткострокових фінансових вкладень, дебіторів, товарів і готової продукції :

$$K_{Р.П} = \frac{(АБII + АБIII) - (Запаси + НЗВ)}{СЗНК + ПКЗ} \quad (3)$$

де *Запаси* - балансова вартість виробничих запасів;

НЗВ - балансова вартість незавершеного виробництва.

Значення цього коефіцієнта також порівнюється з таким самим показником на інших підприємствах галузі, а також аналізується його динаміка.

3. Коефіцієнт ліквідної платоспроможності ($K_{Л.П}$) визначається як відношення загальної суми поточних активів (АБ II + АБ III) до загальної суми фінансових і поточних зобов'язань:

$$K_{Л.П} = \frac{(АБII + АБIII)}{СЗНК + ПКЗ} \quad (4)$$

Багато, щоб цей коефіцієнт перевищував одиницю.

4. Коефіцієнт критичної ліквідності ($K_{Л.КРИТ}$) визначається як відношення величини поточних активів за мінусом запасів і незавершеного виробництва до величини поточних зобов'язань:

$$K_{Л.КРИТ} = \frac{(АБII + АБIII) - (Запаси + НЗВ)}{ПКЗ} \quad (5)$$

Цей показник також має дорівнювати одиниці, хоч на практиці це буває нечасто, тому можна задовольнитись його значенням 0,8 – 0,9.

Можливість залучення додаткових засобів можна оцінити й через визначення фінансової стабільності підприємства:

1. Коефіцієнт фінансування ($K_{Ф}$) визначається як відношення власних засобів до позичених:

$$K_{Ф} = \frac{Власні засоби}{Позичені засоби} \quad (6)$$

2. Коефіцієнт автономії власних засобів ($K_{А}$) визначають як співвідношення власних засобів до всієї суми активів (Total Assets – ТА):

$$K_{А} = \frac{Власні засоби}{ТА} \quad (7)$$

Якість управління фінансовими активами доцільно оцінювати як через показники тактичної ланки (оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, оптимізація подат-

кового тиску, обмін валют), так і через показники стратегічної ланки управління (розподіл коштів за напрямками діяльності та дивізіональними підрозділами компанії, структура капіталу та довгострокові вкладення) [6].

Для розв'язання проблем формування і використання фінансового потенціалу підприємств потрібна виважена, довгострокова політика держави щодо розвитку підприємництва та його ролі у піднесенні національної економіки, яка б спиралася на інтереси основних суб'єктів підприємницької діяльності, відповідала потребам основної частини населення і відображала реальний стан у розв'язанні соціально-економічних проблем у країні. Економічно обгрунтоване використання податкових, інвестиційних та цінових механізмів сприятиме виходу з фінансової кризи, надходженню коштів до бюджету, збільшенню доходності підприємств.

Висновки та пропозиції подальшого розвитку. Отже функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. Використовувані фінансові ресурси, формуючи ресурсний фінансовий потенціал промислового підприємства, є часткою ресурсного фінансового потенціалу народного господарства в цілому чи окремих його галузей. Отже ресурсне фінансове забезпечення окремих підприємств залежить від ресурсного фінансового насичення в країні в цілому.

Для ефективного функціонування промислового підприємства важливо визначити оптимальну потребу в фінансових ресурсах, та забезпечити структуру джерел їх формування та використання. Оскільки фінанси окремого підприємства й державні фінанси взаємопов'язані, у фінансову систему доцільно включати фонди фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні держави, окремих господарських суб'єктів, інших фінансових інститутів і використовуються з метою виконання економічних і соціальних функцій. В ринкових умовах до фінансової системи доцільно включати ресурси недержавної кредитно-банківської системи і фінансових ринків [1].

Ефективне формування та використання ресурсів підприємства викликає потребу оцінки ефективності фінансових проектів на рівні окремих підприємств. При оцінці ефективності формування і використання ресурсів важливо оцінити терміни та обсяги вкладених фінансових ресурсів і отриманого прибутку. Процес вкладення капіталу передбачає його повернення шляхом прибуткової діяльності, що може відбуватися паралельно, послідовно чи інтервально.

Ефективність фінансування підприємства залежить як від фінансового плану, так і від використання стратегії формування ресурсів, яка залежить від форми власності, виду діяльності територіального розміщення та інших факторів впливу. Очевидно зростання частки власних фінансових ресурсів щодо позичених та залучених ресурсів дає змогу зробити висновок про зростання ефективності фінансування підприємства.

Література.

1. Ареф'єва О.В., Коренков О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств. – К.: «ГРОТ», 2002-200с.
2. Баранчєв В. Стратегічний аналіз: технологія, інструменти, організація // Проблеми теорії і практики управління. – 1998. – № 5.
3. Єннер Т. Створення і реалізація потенціалу успіху як ключова задача стратегічного менеджменту // Проблеми теорії і практики управління. – 1999. – № 2.
4. Мерзликіна Г.С., Шаховська Л.С. Оцінка економічної заможності підприємства: Монографія / Волгоград, 1998. – С.63.
5. Попов Е., Ханжина В. Структура ринкового потенціалу підприємства // Проблеми теорії і практики управління. – 2001.-№ 4
6. Ревуцький Л.Д. Потенціал і вартість підприємства. – М.: Перспектива, 2004. – С.27.

Герасимчук Н.А., к.е.н, доцент кафедри економіки Європейського університету Діагностичні методи вивчення стану малих підприємств в кластері.....	86
Комарецька П.В., ст. викладач кафедри економіки, аспірант Європейського університету Фінансове планування як передумова розвитку фінансового потенціалу промислових підприємств	90
Котляревський Я.В.,аспірант кафедри економіки Європейського університету Аналіз структури ринків підприємств поліграфічної продукції в Україні.....	94
Михайловська Л.В. ПВНЗ "Європейський університет" Організація системи управління маркетинговими ризиками на підприємстві	98
Пилипенко О.О., к.е.н., доцент кафедри економіки Європейського університету Особливості розвитку малого бізнесу в Україні	103
Щербина В.М., здобувач відділу макроекономічного прогнозування Ради по вивченню продуктивних сил НАН України Актуальні методи інвестиційної діяльності. 106	
Шпилевский В.В. зав. зам. лабораторией «социально-экономических проблем общества», ХНЭУ, г.Харьков Параметрическая матрица динамики финансовой жизнеспособности предприятия	111
Баліцька О.П. аспірант кафедри маркетингу Європейський університет Теоретичні аспекти мотивації споживачів.....	116
Федоренко О. І. аспірантка кафедри економіки Європейського університету Значення податку на додану вартість та способи зловживання при його сплаті.....	122
Бурдейна О.В., аспірантка кафедри економіки Європейського університету Теоретичні основи стратегії розвитку підприємств.....	125
Степова С.В.,аспірантка, Європейський університет, м. Київ Екологічна стандартизація продукції підприємств – необхідна умова вступу України до СОТ.....	129
Пакулін С.Л., д-р екон. наук (ДУЗ, Москва), Третяк В.П., канд. екон. наук (ХНУ, Харків), Кушнір Т.Б., канд. екон. наук (ХДУХТ, Харків) Управління розвитком економічної бази міст.....	134
Гаращук О.В. Тенденції розвитку вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації.....	139
Звершховський І.В., аспірант, Європейський університет, м. Київ Діагностика чинників формування і використання капіталу підприємств машинобудування.....	143
Алешина И. В., аспирантка ХНУ имени В. Н. Каразина Факторы, определяющие уровень монетизации экономики Украины, и методология количественной оценки меры их воздействия	149